

LITERATUUR

- Bretherton, R. F. & J. M. Chalmers-Hunt, 1986. the immigration of Lepidoptera to the British Isles in 1985. — *Entomologist's Rec. J. Var.* 98: 159-163.
- Leeuwen, G. van, 1986. Najaarsverplaatsingen van *Atalanta's* (*Vanessa atalanta*) te Vrouwenbos (Zuid-Limburg). — *Natuurh. Maandbl.* 75 (8): 134-137.

Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam.

Enkele nieuwe Nederlandse vindplaatsen van zeldzame soorten van het genus *Platycheirus* (Diptera: Syrphidae)

door

J. van der LINDEN

ABSTRACT. — Some new localities of rare species of the genus *Platycheirus* in The Netherlands (Diptera: Syrphidae). Notes on the re-identification of several Dutch specimens of the genus *Platycheirus* Lepeletier & Serville are presented. Special attention is paid to *P. immarginatus* (Zetterstedt), which appeared more common than supposed. A list of all specimens never mentioned in literature is given.

Fig. 1. De vindplaatsen van *P. immarginatus* in Nederland. De dikke lijn geeft de grens aan tussen het Holocene klei- en veengebied en de pleistocene zandgronden (naar Barendregt, 1985).

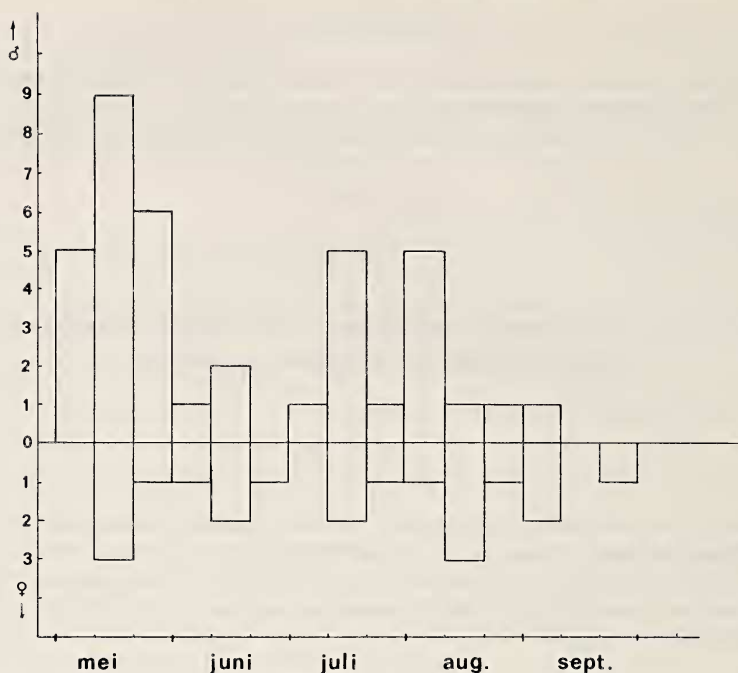

Fig. 2. Het aantal vangstdata van *P. immarginatus* per periode van 10 of 11 dagen verdeeld over mannetjes (boven) en wijfjes (onder).

Sedert 1983 heb ik mij bezig gehouden met het verzamelen van gegevens over de verspreiding van de soorten van het genus *Platycheirus* Lepeletier & Serville in Nederland. Een uitgebreid verslag van de resultaten hiervan is te vinden in Van der Linden (in prep.).

Alle in dat verslag opgenomen dieren zijn door mij bekeken en de determinatie daarvan werd (indien nodig) herzien. Een aantal keren betrof dit exemplaren van zeldzame soorten waarvan ik het nodig acht de eerdere vermelding in de literatuur te corrigeren.

Tevens bleek bij onderzoek van verschillende collecties, o.a. van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden (RMNH), het Zoölogisch Museum Amsterdam (ZMA), het Fries Natuurhistorisch Museum te Leeuwarden (FNL) en van B. Brugge te Purmerend (B), dat er meer vindplaatsen van *P. immarginatus* (Zetterstedt) zijn dan uit de literatuur blijkt. Bovendien heb ik deze soort in het voorjaar van 1986 op twee nieuwe plaatsen gevangen. Hieronder geef ik een lijstje van alle exemplaren die bij mijn weten nog niet gepubliceerd zijn.

P. (Pachysphyria) ambiguus (Fallén)

Een wijfje, dat op 22.IV.1968 te Bentveld door Van Aartsen is verzameld en door hem werd gedetermineerd als zwarte vorm van *P. albimanus* (Van Aartsen, 1970), behoort m.i. tot *P. ambiguus*. Door Van der Goot (1982) werd reeds eerder het voorkomen van deze soort bij Bentveld gemeld. *P. ambiguus* komt voornamelijk voor in Zuid-Limburg en langs de zuidrand van de Veluwe; van de kuststreek zijn slechts drie vindplaatsen bekend.

P. immarginatus (Zetterstedt)

Van deze soort waren slechts 15 vindplaatsen bekend (Barendregt, 1982). Onderzoek van verschillende collecties leerde echter dat *P. immarginatus* op veel meer plaatsen voorkomt.

Een aantal exemplaren (vooral wijfjes; zie voor de kenmerken Van der Linden, in prep.) werd niet als zodanig herkend, maar gedetermineerd als *P. clypeatus* (Meigen), *P. fulviventris* (Macquart) of *P. scambus* (Staeger). Daarnaast bleek er een flink aantal ongepubliceerde vangsten van deze soort te bestaan. De lijst van vindplaatsen kan met de volgende worden aangevuld:

Friesland: Bakhuizen (7.VII.1966, 1 ♂, leg. Pronk, RMNH), Bergumermeer (13.V.1966, 1 ♂, FNL), Hardegarijp (9.VI.1962, 1 ♂, FNL), Terschelling, Landerumer kooi (16.VII.1967, 4 ♂♂, 3 ♀♀, leg. Pronk, RMNH) en Terschelling, Swartdune (18.VII.1967, 1 ♀, leg. Pronk, RMNH); Groningen: Noorddijk (26.VII.1963, 1 ♀, RMNH); Noord-Holland: Alkmaar, noordostrand (15.VIII.1950, 1 ♀, leg. Van der Goot, ZMA) (van Alkmaar was al een ♂ bekend van 5.V.1952; Van der Goot, 1957), Alkmaar, polder ten zuiden (2.VIII.1950, 1 ♀, leg. Van der Goot, ZMA), Amsterdam (9.V.1909, 1 ♂ en 11.VI.1916, 1 ♂, leg. De Meijere, ZMA), Amsterdam Zeeburg (11.VII.1916, 1 ♂, leg. De Meijere, ZMA), Den IJp, Twiskepolder (16.V.1982, 2 ♂♂, B), Diemen (25.V.1912, 1 ♂, leg. De Meijere, ZMA), Hobrede (7.IX.1975, 1 ♀, B), Holysloot (24.IX.1978, 1 ♀, B), Koedijk, Kleimeer (29.V.1982, 2 ♂♂, B), Landsmeer (1.IX.1979, 1 ♂, 2 ♀♀, 10.V.1980, 1 ♂, 8.VIII.1981, 1 ♂ en 14.VIII.1981, 1 ♂, 1 ♀, B), Naardermeer (8.V.1935, 2 ♂♂ en 27.VI.1974, 1 ♀, ZMA), Oostzaan, Jagersveld (17.V.1982, 1 ♀ en 19.V.1982, 2 ♂♂, coll. E. en R. van der Hut, Zaandam), Texel, Hoge Berg (24.V.1980, 1 ♂, B), Texel, Moksloot (14.VIII.1980, 1 ♀, B) en Zuiderwoude (2.VI.1979, 1 ♀, B); Zuid-Holland: Noorden (25.VIII.1942, 1 ♀, RMNH); Utrecht: Amerongen (30.VII.1981, 3 ♂♂, B); Brabant: Biesbosch (5.VIII.1958, 1 ♂, coll. J. A. W. Lucas, Rotterdam), Biesbosch (19.V.1966, 12 ♀♀, coll. B. van Aartsen, 't Harde en ZMA) (van deze plaats en datum waren al 4 ♂♂ bekend: Van Aartsen, 1967), Biesbosch (14.V.1967, 1 ♂, leg. Van Aartsen, ZMA), Biesbosch (8.VIII.1969, 1 ♂, ZMA); Zeeland: Verdrongen land van Saaftinghe (12.VI.1966, 1 ♂, 1 ♀, leg. Pronk, RMNH).

In het voorjaar van 1986 heb ik deze soort op twee plaatsen gevangen, waarvan zij nog niet bekend was: een wegberm in het natuurgebied de Donkse Laagten bij Brandwijk (7.V.1986, 1 ♂) en een poldersloot bij de Kromme Mijdrecht (13.V.1986, 1 ♂). Op beide plaatsen was sprake van graslanden met een extensief beheer, waardoor (vooral langs de slootkant) een rijke vegetatie van onder andere zeggen (*Carex spec.*) is ontstaan. Langs de sloot bij de Kromme Mijdrecht had zelfs een haag van dotterbloemen (*Caltha palustris* L.) gestaan, die helaas door de boer was afgemaaid.

Het aantal vindplaatsen van deze soort in Nederland komt hiermee op 36. Deze liggen alle in het Holocene klei- en veengebied en de duinen (fig. 1). Ik vermoed dat *P. immarginatus* binnen dit gebied op meer plaatsen voorkomt, maar vaak over het hoofd wordt gezien. Men kan haar zoeken bij voedselarme graslandjes, moerassen, wegbermen en slootkanten. Mei, juli en augustus zijn de beste vangmaanden, zie fig. 2. Uit deze figuur blijkt ook dat het aantal vangstdata van de mannetjes veel hoger is dan van de wijfjes. Dit komt waarschijnlijk doordat de wijfjes zich minder opvallend gedragen en snel voor een andere soort van het genus *Platycheirus* worden versleten.

P. ovalis Becker en *P. tarsalis* (Schummel)

Deze soorten vliegen beide vroeg in het seizoen en komen alleen in Zuid-Limburg voor. Ze lijken op het eerste gezicht veel op elkaar, wat verwarring in de hand werkt, hoewel ze in de meeste determinatie-tabellen ver uit elkaar staan.

De mannetjes zijn vanwege hun kenmerkende voorpoten goed te onderscheiden. Dat het in collectie RMNH aanwezige mannetje, dat op 20.V.1952 te Eperheide werd verzameld door Van Doesburg, door hem werd gedetermineerd als *P. tarsalis* (Van Doesburg, 1953) komt waarschijnlijk doordat hij *P. ovalis* niet kende. Pas in 1969 werd deze soort opgegeven als nieuw voor de Nederlandse fauna (Van der Goot, 1969).

De wijfjes zijn moeilijker uit elkaar te houden. Kenmerken zijn o.a.: de kleur van het derde antennelid (bij *P. tarsalis* éénkleurig en bij *P. ovalis* tweekleurig), de breedte van het achterlijf

(bij *P. ovalis* meestal breder dan bij *P. tarsalis*) en de kleur van de dijen (bij *P. tarsalis* (bijna) geheel zwart, bij *P. ovalis* geel met brede zwarte ring; zie ook Van der Linden, in prep.). De collectie van Van Aartsen bevat enige wijfjes (Ulestraten, 1 ♀ en Cadier, 2 ♀♀, op 20.V.1969 verzameld door Meuffels), die als *P. ovalis* gedetermineerd waren (Van Aartsen, 1971), maar m.i. tot *P. tarsalis* behoren.

P. perpallidus Verrall

Van deze soort waren tot op heden slechts 6 Nederlandse exemplaren bekend, gevangen bij het Merelven, Overasselt (24.VIII.1960, 2 ♂♂, 3 ♀♀, Van der Goot; zie Van der Goot & Lucas, 1964) en op het Wooldse Veen, Winterswijk (1.VIII.1958, 1 ♂, Van der Goot; zie Van der Goot, 1981). Hieraan kan ik na bestudering van de collectie van het RMNH toevoegen: 1 ♂ van Lelystad (12.V.1959, Overduin) en 1 ♀ van Bleijenbeek (6.VII.1967, Geijskes), die beide als *P. scambus* (Staeger) gedetermineerd waren. De vindplaats Bleijenbeek ligt op korte afstand van de eerdergenoemde vindplaatsen en vertoont ook qua biotoop veel overeenkomsten. Bij de vindplaats Lelystad is dit niet het geval. Mogelijk is er hier sprake van een tijdelijk geslacht biotoop, ontstaan door het droogmalen van de Flevopolders.

LITERATUUR

- Aartsen, B. van, 1967. Zweefvliegen in 1966. : *Ent. Ber., Amst.* 27: 192-194.
 ———, 1970. Zweefvliegenvangsten in 1968. — *Ent. Ber., Amst.* 30: 144-146.
 ———, 1971. Zweefvliegen in 1969. — *Ent. Ber., Amst.* 31: 42-44.
 Barendregt, A., 1982. *Zweefvlietabel* ed. 7: 1-84. Jeugdbondsuitgeverij, 's-Graveland.
 ———, 1985. Het voorkomen van het genus *Brachyopa* (Diptera: Syrphidae) in Nederland. — *Nieuwsbrief Eur. Invertebrate Survey — Nederland*, 16: 11-16.
 Doesburg, P. H. van, 1953. Mededelingen over Syrphidae XII. — *Ent. Ber., Amst.* 14: 241-245.
 Goot, V. S. van der, 1957. Aanvulling op „Waarnemingen van zweefvliegen in Noord-Holland ten noorden van Amsterdam”. — *Ent. Ber., Amst.* 17: 76.
 ———, 1969. Enkele Nederlandse Syrphidenvangsten (Syrphidae, Dipt.). — *Ent. Ber., Amst.* 29: 221-223.
 ———, 1981. Correcties op en enkele opmerkingen over de inhoud van enige voorgaande artikelen, door mij geschreven (Diptera: Syrphidae, Pipunculidae & Bombyliidae). — *Ent. Ber., Amst.* 41: 152-155.
 ———, 1982. Nederlandse vliegenvangsten (Diptera: Syrphidae, Conopidae, Bombyliidae, Asilidae, Therevidae, Stratiomyidae). — *Ent. Ber., Amst.* 42: 5-10.
 ——— & J. A. W. Lucas, 1964. Aantekeningen over Nederlandse Syrphiden. — *Ent. Ber., Amst.* 24: 3-13.
 Linden, J. van der, in prep. Het voorkomen van het genus *Platycheirus* (Diptera: Syrphidae) in Nederland. — *Nieuwsbrief Eur. Invertebrate Survey — Nederland*.

Magdalena Moonsstraat 25, 2313 ZB Leiden